

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ UKRAINE'S FINANCIAL SECURITY LEVEL ESTIMATION¹

УДК 336.02

Рекуненко І.І.д.е.н., професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумський державний університет**Бочкарьова Т.О.**аспірант
Сумський державний університет**Кононенко С.В.**аспірант
Сумський державний університет**Rekunenکو I.I.**

Sumy State University

Bochkarova Tetiana

Sumy State University

Kononenko Svitlana

Sumy State University

У статті висвітлено важливість оцінювання поточного стану фінансової безпеки країни задля підтримки високого рівня соціально-економічного розвитку та цілісності фінансової системи країни. Оцінено та проаналізовано стан фінансової безпеки України за допомогою показників, представлених в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, визначених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Зокрема, здійснено розрахунок та аналіз інтегральних показників банківської безпеки, безпеки небанківського фінансового ринку, боргової, бюджетної, валютної та грошово-кредитної безпеки України за 2013–2018 роки. Визначено основні причини та коливання рівня фінансової безпеки України за секторами, розраховано відповідні значення субіндексів економічної безпеки та значення інтегрального показника фінансової безпеки України. Також запропоновано заходи щодо покращення поточного рівня фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, банківські кредити, дефіцит бюджету, міжнародні резерви, ВВП, державний борг.

В статье освещена важность оценивания текущего состояния финансовой без-

опасности страны с целью поддержания высокого уровня социально-экономического развития и целостности финансовой системы страны. Оценено и проанализировано состояние финансовой безопасности Украины с помощью показателей, представленных в Методических рекомендациях по расчету уровня экономической безопасности Украины, определенных приказом Министерства экономического развития и торговли Украины. В частности, осуществлены расчет и анализ интегральных показателей банковской безопасности, безопасности небанковского финансового рынка, долговой, бюджетной, валютной и денежно-кредитной безопасности Украины за 2013–2018 годы. Определены основные причины и колебания уровня финансовой безопасности Украины по секторам, рассчитаны соответствующие значения субиндексов экономической безопасности и значения интегрального показателя финансовой безопасности Украины. Также предложены меры по улучшению текущего уровня финансовой безопасности.

Ключевые слова: финансовая безопасность, банковские кредиты, дефицит бюджета, международные резервы, ВВП, государственный долг.

The analysis of recent scientific studies and the main indicators of the development of the domestic economy indicate its significant imbalance, which leads to a reduction of effective resistance to negative endogenous and exogenous factors that affect the stable functioning of financial, monetary, currency, banking, and budget and tax systems. In this point of view, the study of financial security of the country and its current state is important in order to maintain a high level of social and economic development and integrity of the financial system of the country. Analysis of the financial security of Ukraine by indicators that are presented in the Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine approved by order of the Ministry of economic development and trade of Ukraine. In particular, the calculation and analysis of banking safety, the security of non-bank financial market, debt, budget, currency and monetary security of Ukraine for 2013–2018 have been carried out. The main reasons for fluctuations the financial security level of Ukraine by sectors are determined and the relevant values of economic security sub-indexes and importance the integral indicator of financial security of Ukraine are calculated. In recent years, the level of banking, non-banking and currency security by the indicator of the sub-index reaches a dangerous level. For example, the indicator for banking security is 0.38 in 2018. The indicator for currency security is 0.42 in 2018. The indicator for security of the non-bank financial market is from 0.30 to 0.49 throughout the analyzed period. In turn, the sub-indexes on debt, budget, and monetary security characterize the unsatisfactory level of financial security. In the period from 2016–2018, the level of debt security is 0.51–0.60. The indicator for budget security is 0.61 in 2017 and 0.67 in 2018. The level of monetary security fluctuates from 0.46 to 0.70 during the completely analyzed period. When the importance of the integral indicator of Ukraine's financial security is analyzed, it could be noted that there is an unsatisfactory level in 2013 that deteriorates in 2014 to a dangerous one and remains at that level until 2016. In the last two years of the analyzed period, the level of financial security is unsatisfactory. Measures have also been proposed to improve the current level of financial security.

Key words: financial security, bank loan, budget deficit, international reserves, GDP, public debt.

Постановка проблеми. Фінансова безпека держави є важливою складовою економічної політики. Тільки за умови її високого рівня можливими є соціально-економічний розвиток країни, стійкість економічної системи до фінансових шоків та дисбалансів, а також цілісність фінансової системи країни. Будучи складовою загальноекономічної стійкості та фінансової стабільності, фінансова безпека досягає оптимального рівня за допомогою державного регулювання та реалізації фінансової політики. Для прийняття актуальних рішень щодо підвищення рівня фінансової безпеки необхідним є своєчасний аналіз її поточного стану. Таким чином, вважаємо необхідним проаналізувати отримані розрахунки щодо рівня фінансової безпеки

за такими складовими, як банківська безпека, безпека небанківського фінансового ринку, боргова, бюджетна, валютна та грошово-кредитна безпека.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями фінансової безпеки займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Я. Качмарек, Ш. Пан, Ц. Вей, Ш. Ху, Д. Сяоху, Ч. Мей, Х. Іюнь, І. Лі, Т.Г. Бондарук, О.С. Бондарук, О.О. Мельник, О.А. Коваль, Г.Д. Ейтутіс, Д.В. Попова.

Польський вчений Я. Качмарек у своїй праці використовує багатофакторну логіт-модель фінансової безпеки для її кількісного оцінювання. Перевагою дослідження є широкий діапазон даних, що використовуються, а також висока якість та об'єктивність оцінок, проте недоліком є

¹ Матеріал підготовлено в рамках НДР «Моделювання та прогнозування поведінки фінансових ринків як інформаційний базис забезпечення фінансової стійкості та безпеки держави» (№ державної реєстрації 0117U003936).

зосередження на мікрорівні, тоді як макрорівень залишається поза увагою [1, с. 2279].

Ш. Пан, Ц. Вей та Ш. Ху у дослідженні запропонували алгоритм динамічного шифрування для забезпечення безпеки фінансової інформації та захисту конфіденційності. Вчені ретельно підійшли до розроблення технології шифрування, що має вищу якість порівняно з наявними алгоритмами шифрування. Проте дослідження зосереджене на технічних механізмах більшою мірою [1, с. 10].

Д. Сяоху, Ч. Мей та Х. Іюнь обґрунтували важливість фіскальних трансферних платежів як інструмента збалансування регіональних фінансових витрат і забезпечення рівного доступу всіх верств населення до основних державних послуг, зокрема бібліотечних, задля підвищення рівня фінансової безпеки. На нашу думку, у статті відсутній комплексний характер з огляду на те, що основна увага приділена окремій статті витрат [3, с. 5].

У роботі О.А. Ковалю досить детально та всебічно розглянуто механізм забезпечення фінансової безпеки, запропоновано широкий перелік рекомендованих напрямів діяльності держави щодо забезпечення її фінансової безпеки. Дослідження має теоретичний характер, а висунуті пропозиції не підкріплені розрахунками [11, с. 3].

Комплексний характер оцінювання економічної безпеки присутній у роботі Г.Д. Ейтутіс та Д.В. Попової, зокрема розраховані інтегральні показники за кожною її складовою, а також запропоновані напрями корегування державної політики задля покращення її поточного стану. Проте розрахунок інтегрального показника економічної безпеки здійснено за 1996-2012 роки, а часткових індикаторів – за 2013-2015 роки, тому існує необхідність поточного аналізування [7, с. 33].

Постановка завдання. Метою статті є оцінювання рівня фінансової безпеки України. Для досягнення поставленої мети необхідно проаналізувати поточний стан фінансової безпеки. Це дасть змогу оцінити її рівень та виявити складові, котрі мають низькі інтегральні оцінки. На заключному етапі дослідження отримані результати дадуть змогу запропонувати відповідні заходи для покращення незадовільної ситуації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Показники фінансової безпеки України за секторами розраховані авторами самостійно на основі відкритих даних з використанням Методичних рекомендацій (табл. 1, 2) [13, с. 1].

За результатами розрахунків бачимо негативну тенденцію щодо збільшення частки прострочене-

Таблиця 1

Показники фінансової безпеки України за секторами за 2013–2018 роки

№	Показник	Рік					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Банківська безпека							
1.1	Прострочені кредити/загальний обсяг, %	12,89	18,98	28,03	30,47	54,54	52,85
1.2	Банківські кредити/депозити в іноземній валюті, %	125,15	154,21	180,96	134,50	125,88	107,77
1.3	Іноземний капіталу/СК банків, %	27,37	31,48	35,04	39,58	46,34	48,05
1.4	Довгострокові кредити/ депозити, разів	1,76	2,83	3,89	4,13	3,41	3,76
1.5	Рентабельність активів, %	0,11	-3,99	-6,22	-15,55	-1,38	1,60
1.6	Співвідношення ліквідних активів та короткострокових зобов'язань, %	89,11	86,14	92,87	92,09	98,37	93,52
1.7	Частка активів 5 найбільших банків у сукупних, %	40,01	43,41	53,62	55,63	26,21	89,97
2. Безпека небанківського фінансового ринку							
2.1	Рівень проникнення страхування, %	1,96	1,71	1,50	1,48	1,46	0,98
2.2	Рівень капіталізації лістингових компаній, у ВВП	21,28	29,21	3,21	0,82	0,41	0,28
2.3	Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість відхилень (-10%)	0,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00
2.4	Частка страхових премій 3 найбільших СК у сукупних, %	13,50	15,60	14,70	18,90	21,30	14,90
3. Боргова безпека							
3.1	Обсяг державного та гарантованого державою боргу/ ВВП, %	39,88	70,26	79,40	80,97	71,80	60,94
3.2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	16,32	33,10	43,60	41,64	36,59	31,22
3.4	Індекс ЕМВІ + Україна	736,80	1 013,50	2 374,60	762,50	564,20	454,60
3.5	Офіційні міжнародні резерви/валовий зовнішній борг, %	68,23	22,91	36,99	42,58	48,37	51,89
4. Бюджетна безпека							
4.1	Дефіцит(профіцит) держбюджету/ВВП, %	-4,45	-4,98	-2,28	-2,94	-1,60	-1,66
4.2	Дефіцит(профіцит) держфондів, % до ВВП	-0,45	-1,02	-2,62	-2,1	-0,83	-0,25
4.3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	30,43	29,11	32,94	32,84	34,08	33,28
4.4	Платежі з обслуговування та погашення держборгу/ доходи держбюджету, %	32,9	47,7	38,9	33,85	28,3	20,32

Джерело: розраховано, складено авторами на основі даних [4; 5; 6; 8; 9; 10; 12; 14; 15]

**Показники фінансової безпеки України за секторами
(валютний та грошово-кредитний) за 2013–2018 роки**

№	Показник	Рік					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
5. Валютна безпека							
5.1	Індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США, середній за період	1,00	1,41	1,96	1,16	1,04	1,02
5.2	Різниця між форвардним та офіційним курсом гривні, грн.	-24,70	-454,18	-2,73	9,09	-8,78	-2,17
5.3	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	2,70	1,00	3,20	3,70	3,60	3,40
5.4	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі, %	33,82	46,31	55,81	49,43	43,87	42,78
5.5	Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. дол. США	-1,16	-0,79	1,55	2,48	2,14	1,48
5.6	Рівень доларизації грошової маси, %	27,24	32,16	32,17	32,87	31,90	29,25
6. Грошово-кредитна безпека							
6.1	МО/МЗ, %	26,16	29,57	28,44	28,51	27,51	28,46
6.2	Різниця між процентними ставками за кредитами та процентними ставками за депозитами (крім НБУ), п. п.	4,90	4,55	5,93	5,46	6,28	6,32
6.3	Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами в національній валюті відносно індексу споживчих цін, п. п.	16,33	5,52	-26,87	4,64	1,96	8,23
6.4	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, %	15,08	13,24	10,68	10,17	12,01	14,13
6.5	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, %	66,34	53,85	44,25	50,59	56,15	57,24
6.6	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. дол. США	10,50	11,90	15,60	15,10	14,30	13,87

Джерело: розраховано, складено авторами на основі даних [4; 5; 6; 8; 9; 10; 12; 14; 15]

ної заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів. Більше половини кредитів у загальному портфелі банків країни перебувають під ризиком несплати, що може привести до вкрай негативного впливу на фінансову стійкість банків. Загалом значення індикатора перевищує критичне протягом усього аналізованого періоду. Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті є оптимальним у 2018 р.

Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків перевищує позначку в 40% («небезпечне значення») у 2017 та 2018 роках, а в динаміці збільшується, що свідчить про зростання присутності іноземного капіталу на банківському ринку України. Співвідношення довгострокових кредитів та депозитів свідчить про те, що банки в останні чотири роки надають майже в чотири рази більші обсяги кредитів, ніж залучають депозитів. Такий дисбаланс є негативним, адже за несплати позичальниками боргів є високий ризик несплати зобов'язань банків за депозитами.

Рентабельність активів перебуває на низькому рівні майже протягом усього періоду, адже індикатор набуває від'ємних значень, що свідчить про загальну збитковість діяльності банків України. Додатне значення показника простежується лише у 2013 та 2018 роках. Співвідношення ліквідних активів та короткострокових зобов'язань за останні чотири роки перевищує 90%, перебуваючи в межах оптимального значення, що свідчить про можливість майже повного покриття короткострокових зобов'язань ліквідними активами.

За результатами розрахунку частки активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи можемо дійти висновку про значне зростання рівня монополізації банківського ринку, адже майже 90% загального обсягу активів належать 5 найбільшим банкам. Рівень проникнення страхування в динаміці зменшується та є вкрай низьким. Значення у 0,98% нижче критичного, а за такої ситуації страхування не має змогу позитивно впливати на розвиток економіки й не відіграє суттєву роль у соціально-економічних відносинах держави.

Рівень капіталізації лістингових компаній надзвичайно малий (0,28% станом на 2018 рік), а в останні чотири роки є значно меншим за критичне значення (15%). Рівень волатильності індексу ПФТС в останні три роки набуває оптимального значення, а саме 0. Страховий ринок є дещо монополізованим, адже на топ-3 страхові компанії припадає майже 15% страхових премій.

Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП складає 60,94% станом на 2018 рік. Це надзвичайно високе значення, що перетинає критичну позначку. Позитивною є тенденція до зменшення на 20,03 п.п. порівняно з 2016 роком. Валовий зовнішній борг по відношенню до ВВП становить 31,22% (в межах оптимального значення) у 2018 році.

У 2016 році середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку складала всього 9,16%. Загалом можна зазначити, що цей показник перевищує критичне значення у 2018 році. Чіткої динаміки за індексом EMBI + Україна не простежується. Так,

у 2014 році індикатор значно збільшився до позначки 1013,5, проте зростаюча динаміка простежується до 2015 року, а надалі значення показника зменшується. Зменшення за останні чотири роки складає 1920 п. За останні п'ять років значення індикатору відношення обсягу офіційних міжнародних резервів збільшилось на 28,98 п.п. Проте негативним фактом залишається значне перевищення валового зовнішнього боргу над резервами.

За проаналізований період найбільшого значення показник відношення дефіциту державного бюджету до ВВП мав у 2014 році, складаючи 4,98%, однак з 2015 року спостерігається тенденція до зниження показника, а станом на 2018 рік показник набув значення $-1,66\%$ (оптимальне).

Дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління до ВВП також не має основної тенденції. З 2013 року спостерігається тенденція до зниження, однак у 2015 році показник знову зростає, маючи значення $-2,62\%$. У 2018 році показник набув значення $-0,25\%$.

Також, зафіксована тенденція до збільшення рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет (до $33,28\%$ станом на кінець 2018 року, що є задовільним значенням).

Так, доведено, що відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету має стійку тенденцію до зростання протягом 2013-2016 років, однак з 2017 року показник незначно знизився, становлячи у 2018 році $20,32\%$ (зона критичних значень).

Дослідивши стан валютної безпеки (табл. 2), ми з'ясували, що значення індексу офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США найвищого значення набуло у 2015 році ($1,96$), коли воно перебувало в зоні критичних значень. З 2016 року індекс пішов на спад, а у 2018 році він набув значення $1,02$, однак спостерігається знецінення національної валюти України.

Різниця між форвардним та офіційним курсом гривні за 2013-2018 роки набула найбільшої різниці у 2014 році, становлячи $-454,18$ грн., що пояснюється погіршенням політичної та економічної ситуації в країні. У 2018 році різниця зменшилась, становлячи $-2,17$, що є найменшим значенням за проаналізований період. Зниження валютного курсу можна пояснити тим, що населення в умовах економічних та політичних негараздів схильне змінювати пріоритети щодо вибору активів для збереження заощаджень. Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту у 2015-2017 роках зростали. У 2018 році показник зріс на $0,7$ місяців імпорту.

Частка кредитів в іноземній валюті у 2013 році була відносно невисокою та становила $33,83$. Деяке покращення, яке спостерігалось у 2015-2016 роках, було нівельоване зміною валютного курсу. Однак у 2018 році показник ста-

новив $42,78\%$, що демонструє зниження частки валютних кредитів.

Динаміка сальдо купівлі-продажу населенням свідчить про досягнення критичної межі валютних заощаджень. Основні обсяги заощаджень були трансформовані в валюту у 2013-2014 роках, однак з 2015 року домогосподарства реалізовували валюту, причиною чого буда недостатність доходів для покриття їх витрат. Рівень доларизації грошової маси виріс до критичного, що зумовило зниження нормованої оцінки цього показника. Головною причиною зростання стала динаміка зміни курсу гривні. Фактично такий самий або менший обсяг доларових депозитів у гривневому вираженні формує більшу частку грошової маси.

У 2013-2018 роках питома вага готівкових коштів у загальному обсязі грошової маси коливалась від $26,16\%$ до $28,46\%$, тобто майже третина коштів обертається поза банками та не контролюється банківською системою, що відзначає негативну тенденцію. Збільшення частки готівки, яка перебуває поза банками, ускладнює стан розрахунків та кредитний потенціал банків.

У 2018 році показник різниці між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями, та процентними ставками за депозитами становив $6,32$ п.п., що свідчить про швидше зростання процентних ставок за кредитами, ніж за депозитами.

Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім НБУ) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін мав оптимальне значення лише у 2017 році.

Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам у загальній структурі кредитів, наданих резидентам за проаналізований період, постійно зменшується, однак залишається в межах критичних значень ($5-9\%$).

Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів характеризує наміри банків щодо довгострокових інвестицій. Оптимальне значення показника має перебувати на рівні 60% . Отже, як ми бачимо, у 2013 році показник відповідає зазначеному рівню, однак надалі спостерігається тенденція до зменшення.

На основі розрахованих показників фінансової безпеки України за секторами було визначено відповідні значення субіндексів економічної безпеки (табл. 3) та значення інтегрального показника фінансової безпеки України (рис. 1).

Аналізуючи отримані дані, зазначаємо, що у 2013 році значення субіндексу банківської безпеки дорівнює $0,53$ та характеризується як незадовільний рівень, проте у 2014 році ситуація погіршується до критичного рівня, що триває до 2016 року, а у 2017-2018 роках субіндекс підвищується до небезпечного рівня.

Таблиця 3

Значення субіндексів економічної безпеки України за секторами за 2013–2018 роки

Сектор економічної безпеки	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1. Банківська безпека	0,53	0,29	0,19	0,23	0,35	0,38
2. Безпека небанківського фінансового ринку	0,49	0,46	0,34	0,32	0,30	0,31
3. Боргова безпека	0,65	0,37	0,36	0,51	0,59	0,60
4. Бюджетна безпека	0,56	0,47	0,48	0,47	0,61	0,67
5. Валютна безпека	0,44	0,26	0,36	0,38	0,40	0,42
6. Грошово-кредитна безпека	0,59	0,70	0,46	0,68	0,65	0,59

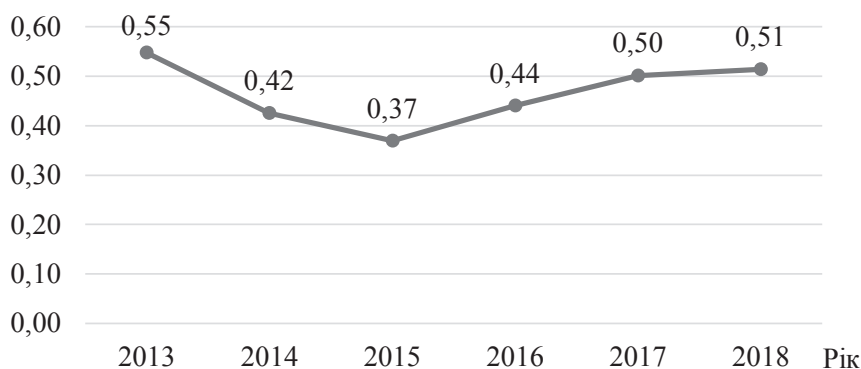

Рис. 1. Значення інтегрального показника фінансової безпеки України за 2013-2018 роки

Безпека небанківського фінансового ринку має небезпечний рівень протягом усього аналізованого періоду. У 2016-2018 роки рівень боргової безпеки є незадовільним відповідно до критеріїв, визначених Методичними рекомендаціями [13, с. 1].

Бюджетна безпека має незадовільний рівень у 2013 році, проте у 2014 році ситуація змінюється на гірше, а значення сягає небезпечного рівня до 2016 року. В останні два роки аналізованого періоду рівень бюджетної безпеки характеризується як незадовільний.

Валютна безпека у 2013 році досягла небезпечного рівня за показником субіндексу, у 2014 році індикатор знизився до критичного рівня, після чого у 2015 році він знову підвищився до небезпечного, котрий зберігається до кінця аналізованого періоду.

Грошово-кредитна безпека має небезпечний рівень у 2013 році. У 2014 році значення субіндексу свідчить про задовільний рівень грошово-кредитної безпеки, проте у 2015 році воно значно знижується та характеризує небезпечний рівень. У 2016-2018 роках рівень безпеки за вказаним сектором є незадовільним.

Аналізуючи значення інтегрального показника фінансової безпеки України, можемо зазначити, що у 2013 році спостерігається незадовільний рівень, протягом 2014-2016 років – небезпечний рівень, котрий дещо підвищується у 2017 році до незадовільного та зберігається на такому рівні до 2018 року.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, результати проведеного аналізу фінансової безпеки України показують, що зміцнення фінансової безпеки потрібно здійснювати в усіх проана-

лізованих секторах. Задля забезпечення безпеки банківського сектору необхідно починати зі зміцнення власної капітальної бази банків, відновлення довіри населення для довгострокового залучення коштів, зниження ставок за кредитними ресурсами. Щодо боргової безпеки необхідним є зменшення державного боргу та збільшення рівня міжнародних золотовалютних резервів. У сфері бюджетної безпеки потрібно працювати над зменшенням коштів, які використовуються для обслуговування та погашення державного боргу, а також оптимального поєднання джерел фінансування бюджетного дефіциту. В Україні задля забезпечення грошово-кредитної безпеки необхідно вирішити проблему недостатності грошової маси в легальному обігу зі скороченням її в тіньовому секторі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Kaczmarek J. The Mechanisms of Creating Value vs. Financial Security of Going Concern – Sustainable Management. *Sustainability*. 2019. Vol. 11. P. 2-23. DOI: 10.3390/su11082278.
2. Pan S., Wei J., Hu S. Multimed Tools Appl. URL: <https://doi.org/10.1007/s11042-018-7144-5> (дата звернення: 28.04.2019).
3. Xiaohu D., Mei Z., Li Y. Financial Security Based on the “Factor Law” for the Libraries of Western Poor Counties. URL: http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-TSGL201801003.htm (дата звернення: 26.04.2019).
4. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. *Національна комісія цінних паперів та фондового ринку*. 2019. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytcs> (дата звернення: 28.04.2019).

5. Groshovo-kredytna ta finansova statystyka. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. 2019. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1 (дата звернення: 28.04.2019).

6. Dani po Emerging Markets Bond Index. *The World Bank Group*. 2019. URL: <https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=1179&series=EMBIGI> (дата звернення: 29.04.2019).

7. Eytutis H.D., Popova D.V. Doslidzhennya skladovykh ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy dlya stalogo rozvytku derzhavy. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2018. № 62. С. 29-36.

8. Zolotovaljutni rezervy Ukrainy. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. 2019. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets> (дата звернення: 28.04.2019).

9. Indeks PFTS: arkhiv znachenj. *Cbonds*. 2019. URL: http://investfunds.ua/markets/indicators/indexspfts/?f_s%5Bidx%5D=0&f_s%5Bsdate%5D=01.01.2018&f_s%5Bedeate%5D=31.12.2018 (дата звернення: 29.04.2019).

10. Informatsiya pro stan i rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy. *Naцкомфінпослуг*. 2019. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення: 29.04.2019).

11. Kovalj O.A. Finansova bezpeka derzhavy ta shlykhy її zabezpechennja. *Tyzhdenj nauky* : materialy nauk.-prakt. konf. (Zaporizhzhja, 16-20 kvitnja 2018 roku). Zaporizhzhja, 2018. С. 34-42.

12. Pokaznyky bankivskoji systemy. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. 2019. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 30.04.2019).

13. Pro zatverdzhennja Metodichnykh rekomendacij shodo rozrahunku rivnja ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy : Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29 hovtnja 2013 roku № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 26.04.2019).

14. Stan derzhavnogo borhu Ukrainy. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. 2019. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/archive/main?&cat_id=43000&stind=11 (дата звернення: 28.04.2019).

15. Statystychna informatsiya. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 28.04.2019).

REFERENCES:

1. Kaczmarek J. The Mechanisms of Creating Value vs. Financial Security of Going Concern – Sustainable Management. Sustainability. 2019. Vol. 11. P. 2-23. DOI: 10.3390/su11082278.

2. Pan S., Wei J., Hu S. Multimed Tools Appl. URL: <https://doi.org/10.1007/s11042-018-7144-5> (accessed: 28 April 2019).

3. Xiaohu D., Mei Z., Li Y. Financial Security Based on the "Factor Law" for the Libraries of Western Poor Counties. URL: http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFD-TOTAL-TSGL201801003.htm (accessed: 26 April 2019) (in Ukrainian).

4. Analitichni dani shhodo rozvytku fondovogho rynku [Analytical data on the development of the stock market]. *Natsionalna komisija cinnnykh paperiv ta fondovogho rynku* [National Securities and Stock Market

Commission]. Available at: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics> (accessed: 28 April 2019) (in Ukrainian).

5. Ghroshovo-kredytna ta finansova statystyka [Monetary and financial statistics]. *Natsionalnyi bank Ukrainy* [National Bank of Ukraine] Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1 (accessed: 28 April 2019) (in Ukrainian).

6. Dani po Emerging Markets Bond Index [Emerging Markets Bond Index data]. *The World Bank Group*. Available at: <https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=1179&series=EMBIGI> (accessed: 29 April 2019) (in Ukrainian).

7. Eytutis H.D., Popova D.V. (2018). Doslidzhennja skladovykh ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy dlya stalogo rozvytku derzhavy [Investigation of components of economic security of Ukraine for sustainable development of the state]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. [Bulletin of the Economy of Transport and Industry], no. 62, pp. 29-36 (in Ukrainian).

8. Zolotovaljutni rezervy Ukrainy [Gold and foreign exchange reserves of Ukraine]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy* [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets> (accessed: 28 April 2019) (in Ukrainian).

9. Indeks PFTS: arkhiv znachenj. (2019) [PFTS Index: Archive of Values] *Cbonds*. Available at: http://investfunds.ua/markets/indicators/indexspfts/?f_s%5Bidx%5D=0&f_s%5Bsdate%5D=01.01.2018&f_s%5Bedeate%5D=31.12.2018 (accessed: 29 April 2019) (in Ukrainian).

10. Informatsiya pro stan i rozvytok strakhovogho rynku Ukrainy [Information on the state and development of the insurance market of Ukraine]. *Natsionalnyi bank Ukrainy* [National Financial Services Commission] Available at: <https://nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (accessed: 29 April 2019) (in Ukrainian).

11. Kovalj O.A (2018). Finansova bezpeka derzhavy ta shlykhy jiji zabezpechennja [Financial security of the state and ways of its provision.] *Proceedings of the Tyzhdenj nauky: materialy nauk.-prak. konf.* (Ukrainia, Zaporizhzhja, April 16-20, 2018). Zaporizhzhja, pp. 34-42 (in Ukrainian).

12. Pokaznyky bankivskoji systemy [Indicators of the banking system]. *Natsionalnyi bank Ukrainy* [National Bank of Ukraine] Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (accessed: 30 April 2019) (in Ukrainian).

13. Pro zatverdzhennja Metodichnykh rekomendacij shhodo rozrahunku rivnja ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy [On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine] *Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy* № 1277 vid 29.10.2013. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731> (accessed: 26 April 2019) (in Ukrainian).

14. Stan derzhavnogho borghu Ukrainy [State of Ukraine's State Debt]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy* [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/archive/main?&cat_id=43000&stind=11 (accessed: 28 April 2019) (in Ukrainian).

15. Statystychna informatsiya [Statistical information]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 28 April 2019) (in Ukrainian).